

A VEIGA d'aniversario

↓ Antonio Javier Sánchez Castro

El venres 9 d'abril pasao pechábase na Casa de Cultura da Veiga a exposición 95º Aniversario de La Obrera cua que, dende el asociación Amigos da Veiga y el sou Conceyo, cuntando col axuda del Conceyo local, queríase fer un homenaxe á Sociedad de Socorros Mutuos de Obreros "Amigos" que por máis de tres décadas ermanóu a os veigueños sin dar máis a ideoloxía ou a condición social y, al tempo, valía pra recordar el 95º aniversario "oficial" que se cumprira el día 3 d'outubre de 1998.

Os visitantes puderon repasar, gracias a os paneles informativos, el proceso hestórico vivido pola mutualidá, ademáis de conocer as actividades feitas dentro d'ella, as coberturas sociales cuas que se defendía a os socios condo chegaba dalgúa desgracia por causa da enfermédá ou da morte, y buscar achegaos que foran del colectivo na llista d'asocios. Tamén é a primeira vez que se puido ver a documentación que pertenez al patrimonio social de *La Obrera*: os llibros d'actas feitos polas Xuntas xeneral y directiva, os reglamentos de 1903 y 1919, el llibro d'asocios, recibos de cuotas sociales, xustificantes del cobro de dietas por enfermédá, llibros de contas, etc.

A mostra tuvo antias un ciclo de dúas conferencias dadas a lo llargo del mes de xeneiro pasao. Na primeira d'ellas, y col título "El mutualismo en Asturias", el profesor d'Historia Contemporánea da Universidá d'Uviéu, Jorge Uría González —ún dos miyores conocedores del fenómeno tanto a nivel asturiano como español— fai un esbozo ben interesante del fenómeno mutualista en Asturias col qu'el orador non sólo abre d'un xeito xeneral el ambiente que se vivía na nosa Comunidá Autónoma da que nacía *La Obrera* (nome col que perviviu na memoria colectiva), senón que, trespasando el límite das sociedades de socorros mutuos, describe el panorama asociativo unde se podían encuadrar outras asociacións locais (Pósito marítimo-terrestre d'Abres y sindicatos de llabradores).

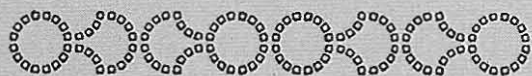
A segunda conferencia, "La Obrera: historia y patrimonio de Vegadeo", feita pol autor d'estas renguileiras, repasa a hestoria da mutualidá recordando os sous empezos tan difíciles cua oposición amostra-

da polas autoridades políticas y relixosas locales, cómo foi enreizando axeito entre a xente haste ferse el asociación máis popular y con máis socios del Conceyo y a súa desaparición como resultao indirecto da Guerra Civil. Entrambas y dúas conferencias foron reproducidas dafeito nel nº 16 de *La Vega*, publicación bimensual editada pol asociación organizadora del acto.



La Obrera, hestoria y patrimonio da Veiga

Anque é verdá que nun podemos deixar de ver connotacións políticas nel peteiro de fundadores de *La Obrera*, hai que dicir qu'esta asociación acabóu convirtiéndose, col paso del tempo, nel principal foco de sociabilidad popular da Veiga sin dar máis as tendencias políticas y a condición social dos sous socios (mutualidá popular). Al rové qu'outros colectivos elitistas (*Tertulia de Recreo*), obreiros (*Sociedad de Oficios Varios*) ou de llabradores (tanto el asociación laica como os sindicatos católicos), esta mutualidá ábrese a todos os veigueños igual, sin vetos ideolóxicos ou profesionales (sociedad abierta). El única escepción é qu'a muyer nunca puido ser parte da mutualidá nas categorías básicas y namáis se yes reconocéu el sou papel benefactor; y, anque col paso del tempo as asociacións novas fundadas na Veiga acabaron sendo máis abertas col elemento femenino, *La Obrera* siguiu así, esfoutada núnas disposicións estatutarias que, paradóxicamente, en nengún momento dan razón d'impedimentos por causa del xénero.



DENOMINACIÓN Y OBJETO DE LA SOCIEDAD

CAPÍTULO I

ARTÍCULO 1.º Se declara subsistente la Sociedad que con el título de **Obreros Amigos** se fundó en esta villa, según acta de constitución de 4 de Octubre de 1903; se compondrá de un número ilimitado de socios y seguirá teniendo su domicilio legal en la misma para todos los efectos

ART. 2.º Su objeto es proporcionar a los socios a ella pertenecientes, una pensión diaria en caso de enfermedad, la asistencia médica y farmacéutica cuando lo permitan los fondos sociales, y a sus hijos menores de edad que no reúnan las condiciones reglamentarias para su ingreso en la Sociedad, la instrucción que se facilite en sus clases de enseñanza, biblioteca y conferencias que se organicen. A este fin se procurará conservar personal docente idóneo para las diversas

Postá a andar por republicanos locales mui agayos (Francisco Rubal, Antonio María Rodríguez, etc.) con fines proselitistas ben claros, pouquín a pouco vai aféndose entre úa clas obreira qu'einda nun ye chegaran as influencias del socialismo ou del anarquismo. Os sectores conservadores del conceyo, que tán dirixidos por Everardo Villamil y que controlan el goberno local con xeitos caciquiles a os que sacan abonda rendedeira, empezan úa lluita xorda contra el asociación nova, pero nun sacaron mui to agá menguar un tempo a medría de *La Obrera* núa batalla que xa taba perdida al empezar; as condicións de vida del obreiro local iban ser el miyor aval pra qu'el asociación fora afixándose. Rindíndose ás evidencias y desque perderan el medo a un asociacionismo obreiro de xeito reivindicativo, acabarían por ferse protectores activos da colectividá.

A pesar del sou carácter apolítico tan claro, os reformistas (que siguan a Lorient y Melquiades Álvarez) son el grupo político que sacó os mayores beneficios da iniciativa. Pol sou llao, os obreiros locales han a aprender as ventaxas del asociacionismo dentro de *La Obrera* axudando nel llabor dos socialistas da villa vecía de Ribadeo pr'amañar úa sociedá d'Oficios Varios na Veiga alló pol ano 1919.

Os efectos qu'en España trouxo a Iª Guerra Mundial tamén tiveron que ver directamente nos índices d'afiliación, oumentando el número d'altas. A subida dos precios dos productos de primeira necesidá, amáis del desabastecemento xeneral en lluga-

res, villas y ciudades por causa del bloqueo marítimo dos buques alemanes y as vías de comunicación terrestres tan ruias, fixeron qu'houbera úa "crisis d'abastecementos" al llargo del inverno de 1917-18, qu'os sous efectos mazaron con máis dramatismo nos sectores populares que vían cómo s'emprobecía einda máis, se pode ser, a súa dieta alimentaria. A mutualidá métese con agayo na lluita contra a subida de precios dos productos de primeira necesidá estudiando el problema y fendo propostas al Consistorio pra combatello. A situación empiora col brote del mal chamao "*gripe español*" que trouxo ese inverno un oumento curioso dos índices de morbilidá y mortandá. Dende *La Obrera* encariase a situación el miyor que se pode. A pesar del número tan grande de xente que recibe dietas por enfermédá, non sólo se cumpre puntualmente pagando el subsidio senón qu'hasta nesos momentos críticos s'oumenta a cantidá. Amáis, axúdase económicamente con úa *Junta Popular de socorros pro epidemia* amañada na villa. Dende estos momentos xa tein el sou prestixio ben ganao. Éntrase, polo tanto, nos anos 20 sensibilizaos del todo cos problemas da Veiga; un exemplo d'eso é el frente comun que s'amaña cua *Sociedad de Oficios Varios* y col *Asociación Agrícola* pra reivindicar el Ferrocarril Ferrol-Xixón. A etapa nova émpezada por Primo de Rivera volvéu obrigar al asociación a acuparse dos sous asuntos internos; así y todo, participouse nel Conceyo corporativo.

Grupos de socios, obxetivos y prestacióis

Cuatro son as categorías que s'estreman nel sou conxunto social: *fundadores* y *numerarios*, categorías básicas y únicas que recibían el subsidio d'enfermedá ou defunción; *protectores* y *de mérito*, categorías honoríficas pr'aquellas personas que polas súas accióis ou donativos axudaran á mutualidá (carácter asistencial).

Anque al empezar se proyecta como úa asociación cultural unde os sous nembros puderan oumentar el sou nivel cultural con clases de noite, conferencias, biblioteca y gabinete de llectura, da que foi pasando el tempo esta faceta vai quedar menguada pra un segundo plano en beneficio da variante mutualista. A educación d'adultos, ún dos primeiros esmolementos del asociación qu'acababa de nacer, bota a andar en 1904 da maó d'úa *Junta de Instrucción* y nun pinta que pasara del primeiro ano de funcionamento por causa, quizabes, de que dende el Conceyo —cumprindo a llexislación vixente— poinse en marcha as clases pr'adultos. El demáis, a educación pensada pra os fiyos dos asociaos si vai medrar pouco a pouco da mao, primeiro de todo, d'úa comisión educativa que vén funcionando alrededor de 1910 y, máis tarde, da mao de Federico Magadán. As faltas d'infraestructuras del conceyo y a masificación nas escolas unitarias xustifican qu'a iniciativa xurdira y se llograra.



Trabayadores d'úa fábrica de conservas das Figueiras arredor de 1897

La Obrera brinda a os sous asociaos úa pensión diaria en caso d'enfermedá que vai, según el época, dende 1 a 2 pesetas, pra compensar el que nun entre el xornal na casa del obreiro. De primeiro queríase ir oumentando pouquín a pouco as dietas hasta chegar a cubrir a cantidá qu'el obreiro deixa de cobrar mentres ta malo. A práctica vai obrigar a poñer úa cuota fixa que col paso del tempo vai perder poder adquisitivo.

En caso de defunción a mutualidá brinda a os familiares directos del fallecido un subsidio, entre 25 y 50 pesetas según el época, pra mirar de tapar os gastos del enterro. Amáis, camín del cementerio, el cadabre tía que ser acompañado por úa comisión de socios. Al empezo falábase da cobertura farmacéutica y da subvención pra tomar as auguas ou baños melecieiros.

Pra fer frente a os subsidios bótase mao das cuotas mensuales dos mesmos asociaos y, en momentos mui contaos, a os donativos dos notables da villa, nunca del Conceyo ou outras institucións públicas. A renta del patrimonio social (local, bancos, mesas, siyas ou tocadiscos) valye tamén pra recaudar fondos.

República y Guerra Civil

A Veiga vive el periodo republicano, sobre todo a partir dos sucesidos revolucionarios d'outubre de 1934 que train emparexao el cese del alcalde Antonio Osorio y el metá del Consistorio (conceyales socialistas y radical-socialistas), d'un xeito un daqué traumático. El cambeo prá dereta dos reformistas que van cos conservadores monárquicos ás eleccións mu-

nicipales del 12 d'abril, xebra a política local en dous bandos enfrentaos claramente dende os empezos del periodo democrático. A situación d'enfrentamento que se vive na política ten el sou reflexo na convivencia social y *La Obrera*, como primeiro esponente das relacións interclasistas, vai ser sensible a esa situación. As assembleas xenerales acaban en "gallineiros", como dalgún testigo del época las chegou a chamar; pol sou llao, as xuntas da directiva son diálogos de xordos. A situación nun pinta que teña amaño. As baixas de dalgús asociaos vein úa detrás d'outra (el párraco José Rodríguez Fernández), dimisión presidencial (Justo G. Andina, desde renuncia al cargo presidencial, dáse de baixa) y, por suposto, el que pasou despóis de qu'a villa la acuparan as "columnas gallegas" nun foi lo miyor pra volvere a calma al colectivo.

A Guerra Civil abre un camín sin volta pra *La Obrera*. Anque llogran el permiso pra seguir funcionando aveirándose núa llexislación que xa trouxera a disolución del resto d'asociacións non confesionales da Veiga, el asociación nun foi quen a volver a xurdir. Se antano fora un sito d'encontro pra todos os veigueños sin dar máis a condición social ou tendencia política, agora namáis siguen dentro d'ella os adictos al "Glorioso Movimiento Nacional". A gana dos vencedores de desamañar todo el entramao societario herdao del periodo anterior nun é quen a chegar al extremo, pero as condicións pididas pra seguir funcionando deixaron mancada de morte á colectividá. Dende 1938, ano en que todos aquellos asociaos que nel periodo democrático tiraran pral Frente Popular terían que darse de baixa nel colectivo, éntrase núa etapa d'encoyemento con un acabo qu'iba chegar cua mesma disolución del asociación. Xa tamos nos empezos da década dos 60.